

PM Rotel I, Rotel IX (Dnr KS 2021/1734)

Promemorian - Mottagningsanordningar i hamn för avfall från fartyg

Remiss från Infrastrukturdepartementet

Remisstid den 22 mars 2022

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarråden Anna König Jerlmyr och Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

Infrastrukturdepartementet har remitterat promemorian mottagningsanordningar i hamn för avfall från fartyg, bland annat till Stockholms stad för yttrande.

Bestämmelser om hur hamnar ska hantera avfall från fartyg har funnits i EU-rätten sedan 2000 års mottagningsdirektiv. Efter att kommissionen genomfört en utvärdering av detta har flera brister i implementeringen konstaterats. Detta har lett till ett nytt direktiv som ska ersätta det gamla. I nu remitterad promemoria lämnas förslag hur det nya direktivet ska implementeras i svensk rätt.

Syftet med direktiven är att öka tillgången till och användningen av mottagningsanordningar för fartygsgenererat avfall i syfte att förbättra skyddet av den marina miljön.

I nu remitterade förslag föreslås bland annat att den plan för mottagning och hantering av avfall från fartyg som hamnar är skyldiga att ha även ska vara godkänd. Godkännandet ska göras av Transportstyrelsen när det gäller handels- och industrihamnar och av kommunerna när det gäller fritidsbåtshamnar.

Principen om så kallade no-special-fee för mottagning av avfall från fartyg tas enligt förslaget bort. Principen har inneburit att hamnarna har varit skyldiga att ta ut en avgift som täcker kostnaderna för att ta hand om avfallet, men kostnadstäckningssystemet har inte fått utgöra ett incitament för att släppa ut avfallet i havet. Därför har huvudregel varit att avgiften skulle vara generell och tas ut av alla fartyg, oavsett vilken mängd avfall som fartyget lämnar. Detta har dock tillämpas väldigt olika vilket har gjort att hamnar i vissa medlemsländer har fått ta emot en omotiverat stor andel av det fartygsgenererade avfallet. Transportstyrelsen får nu meddela föreskrifter om att ta ut avgifter i hamn för mottagning av avfall från fartyg.

Tillsynen när det gäller fritidsbåtshamnarnas skyldigheter föreslås i fortsättningen utföras av den kommun där fritidsbåtshamnen finns.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden och Stockholms Stadshus AB som i sin tur har underremitterat till Stockholms Hamn AB och hänvisar till dotterbolagets svar. Miljöförvaltningen har inkommit med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret ställer sig i huvudsak positiv till förslaget som handlar om att både förebygga att avfall hamnar Östersjön och sjöar och att det avfall som uppkommer tas om hand på ett miljömässigt sätt. Stadsledningskontoret ställer sig dock, frågande till med vilket rättsligt stöd kommunerna ska godkänna avfallshanteringsplanerna. Det framgår inte heller tydligt av förslaget vad ett godkännande i praktiken innebär.

Miljöförvaltningen är i stort positiv till föreslagna förändringar och anser att det är bra att vi inom EU försöker komma till rätta med nedskräpningen av haven. Enligt förslag på ändring i lagen om åtgärder mot förorening från fartyg, bör tillsynen över avfallshanteringsplaner och mottagningsanordningar för avfall från fartyg i fritidsbåtshamnar läggas över på kommunerna. Det anser förvaltningen är rimligt då det blir en effektivare och mer resursbesparande tillsyn både för myndigheterna och hamnarna eftersom kommunerna idag har tillsynen över fritidsbåtshamnarna enligt miljöbalken och bäst känner till de lokala båtklubbarna.

Stockholms Hamn AB ser särskilt förslaget att ta bort principen om ”no-special-fee” som positivt och betydelsefullt. Principen har gällt under en längre tid, där hamnarna har tagit ut en generell avgift för att täcka kostnaderna för att ta hand om avfallet, men detta oavsett vilken faktisk mängd avfall som fartyget lämnar. Principen har i vissa situationer, där fartyg har lämnat stora avfallsmängder, medfört att hamnen inte har fått full täckning för sina avfallshanteringskostnader.

Våra synpunkter

Att vi behöver minska risken för att plast och annat avfall hamnar i hav, sjöar och vattendrag är helt avgörande för ett friskare vatten och ett rikare djurliv framöver. Som en följd av den mänskliga påverkan har övergödningen blivit ett enormt problem, inte minst i Östersjön, som har resulterat i minskad biologisk mångfald, försämrad vattenkvalitet och syrebrist med döda havsbottnar.

Förslaget, som syftar till att förbättra skyddet av den marina miljön genom tydligare regler kring avfallshanteringen från fartyg, är därför mycket välkommet.

Det är positivt att kommunen ges tillsynsansvar över mottagningen av avfall vad gäller fritidsbåtverksamheten eftersom miljö- och hälsoskyddsnämnden redan idag utövar miljöbalkstillsynen gentemot dessa. Vi delar också stadsledningskontorets synpunkter att det är positivt att principen om no-special-fee tas bort och istället får Transportstyrelsen meddela föreskrifter angående möjligheterna att ta ut avgifter för hanteringen av fartygens avfall. Detta då principen i vissa situationer, där fartyg har lämnat stora avfallsmängder, har medfört att hamnen inte har fått full täckning för sina avfallshanteringskostnader. Slutligen vill vi lyfta remissinstansernas inspel om att det behöver tydliggöras hur kommunerna ska hantera och godkänna avfallshanteringsplaner.

Vi föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 9 mars 2022

ANNA KÖNIG JERLMYR OCH KATARINA LUHR

Bilaga

Remiss Promemorian - Mottagningsanordningar i hamn för avfall från fartyg

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Infrastrukturdepartementet har remitterat promemorian mottagningsanordningar i hamn för avfall från fartyg, bland annat till Stockholms stad för yttrande.

Bestämmelser om hur hamnar ska hantera avfall från fartyg har funnits i EU-rätten sedan 2000 års mottagningsdirektiv. Efter att kommissionen genomfört en utvärdering av detta har flera brister i implementeringen konstaterats. Detta har lett till ett nytt direktiv som ska ersätta det gamla. I nu remitterad promemoria lämnas förslag hur det nya direktivet ska implementeras i svensk rätt.

Syftet med direktiven är att öka tillgången till och användningen av mottagningsanordningar för fartygsgenererat avfall i syfte att förbättra skyddet av den marina miljön.

I nu remitterade förslag föreslås bland annat att den plan för mottagning och hantering av avfall från fartyg som hamnar är skyldiga att ha även ska vara godkänd. Godkännandet ska göras av Transportstyrelsen när det gäller handels- och industrihamnar och av kommunerna när det gäller fritidsbåtshamnar.

Principen om så kallade no-special-fee för mottagning av avfall från fartyg tas enligt förslaget bort. Principen har inneburit att hamnarna har varit skyldiga att ta ut en avgift som täcker kostnaderna för att ta hand om avfallet, men kostnadsäckningssystemet har inte fått utgöra ett incitament för att släppa ut avfallet i havet. Därför har huvudregel varit att avgiften skulle vara generell och tas ut av alla fartyg, oavsett vilken mängd avfall som fartyget lämnar. Detta har dock tillämpas väldigt olika vilket har gjort att hamnar i vissa medlemsländer har fått ta emot en omotiverat stor andel av det fartygsgenererade avfallet. Transportstyrelsen får nu meddela föreskrifter om att ta ut avgifter i hamn för mottagning av avfall från fartyg.

Tillsynen när det gäller fritidsbåtshamnarnas skyldigheter föreslås i fortsättningen utföras av den kommun där fritidsbåtshamnen finns.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden och Stockholms Stadshus AB som i sin tur har underremitterat till Stockholms Hamn AB. Miljöförvaltningen har inkommit med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 17 februari 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm är en sjöfartsstad och stadens hamnar utgör ett viktigt gods- och logistiknav för Mälarenregionen. Stockholms Hamn AB ansvarar för en av världens största passagerarhamnar med 16 miljoner passagerare ett normalår. Av kommunfullmäktiges budget för 2022 följer att Stockholms Hamn AB ska arbeta för en ökad återvinning av avfall och för att användningen av plast ska minska.

Stadsledningskontoret ställer sig i huvudsak positiv till förslaget som handlar om att både förebygga att avfall hamnar Östersjön och sjöar och att det avfall som uppkommer tas om hand på ett miljömässigt sätt.

Det förefaller logiskt och effektivt att kommunen ges tillsynsansvar över mottagningen av avfall vad gäller fritidsbåtsverksamheten eftersom miljö- och hälsoskyddsnämnden redan idag utövar miljöbalkstillsynen gentemot dessa.

Stadsledningskontoret ställer sig dock, likt miljö- och hälsoskyddsnämnden, frågande till med vilket rättsligt stöd kommunerna ska godkänna avfallshanteringsplanerna. Det framgår inte heller tydligt av förslaget vad ett godkännande i praktiken innebär. I miljöbalken existerar inte godkännanden och det vore bättre att ta hänsyn till befintliga verktyg, exempelvis beslut om föreläggande.

Att ta bort principen om no-special-fee och istället låta Transportstyrelsen meddela föreskrifter angående möjligheterna att ta ut avgifter för hanteringen av fartygens avfall bedöms som positivt och betydelsefullt av Stockholms Hamn AB. Rådande princip har i vissa situationer, där fartyg har lämnat stora avfallsmängder, medfört att hamnen inte har fått full täckning för sina avfallshanteringskostnader.

Stadsledningskontoret anser även, likt Stockholms Hamn AB, att i krav på rapportering och information behöver det finnas en avvägning mellan nyttan i detta och att administrationen inte blir alltför betungande.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad i enlighet med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 februari 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Miljöförvaltningen är i stort positiv till föreslagna förändringar. Det är bra att vi inom EU försöker komma till rätta med nedskräpningen av haven.

Enligt förslag på ändring i lagen om åtgärder mot förorening från fartyg, bör tillsynen över avfallshanteringsplaner och mottagningsanordningar för avfall från fartyg i fritidsbåtshamnar läggas över på kommunerna. Det anser förvaltningen är rimligt då det blir en effektivare och mer resursbesparande tillsyn både för myndigheterna och hamnarna eftersom kommunerna idag har tillsynen över fritidsbåtshamnarna enligt miljöbalken och bäst känner till de lokala båtklubbarna.

Miljöförvaltningen anser att det skulle vara en bra lösning även för övriga hamnar, att tillsynen för avfallshanteringsplan och mottagningsanordningar för avfall från fartyg läggs på den myndighet som har tillsyn över hamnen enligt miljöbalken. I Stockholm har miljöförvaltningen tillsynen över all hamnverksamhet, även den som är tillståndspliktig enligt miljöbalken. I tillsynen ingår kontroll av efterlevnad av miljöbalkens avfallsreglering och hamnarnas hantering av sitt eget verksamhetsavfall. Det skulle vara logiskt att då även titta på hanteringen av fartygens avfall som förmodligen hanteras i samma flöden.

Kommunerna kan miljöbalkens avfallsdefinitioner och klassificeringar och har även kunskap om den lokala avfallsregleringen. Det skulle även tydliggöra avgränsningarna i tillsynsansvaret då Transportstyrelsen har ansvar för de delar som rör fartygen och den myndighet som har tillsyn enligt miljöbalken de delar som rör hamnarna.

Kravet på registrering av uppgifter i Sjöfartsverkets centrala system skulle innebära att Transportstyrelsen har möjlighet följa avfallsflödena och utöva tillsyn över helheten av hanteringen av fartygens föroreningar.

Förvaltningen ställer sig frågande till att kommunerna ska godkänna avfallshanteringsplanerna. Det framgår inte heller tydligt av förslaget vad ett godkännande i praktiken innebär. I

miljöbalken existerar inte godkännanden. En bättre lösning vore att fatta beslut om föreläggande att följa avfallshanteringsplanerna såsom förvaltningen gör i anmälningsärenden gällande avfall, 27a § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Möjligheten att påföra en sanktionsavgift bör därmed finnas för överträdelser av skyldigheten att ha en uppdaterad och aktuell plan för mottagande och hantering av avfall.

Dock är det viktigt att Transportstyrelsen tydliggör i vägledning eller liknande hur kommunerna ska hantera och godkänna avfallshanteringsplaner. Detta för att få ett gemensamt synsätt i hela landet. Bland annat behövs det i en vägledning en tydlig definition av vilka fritidsbåtshamnar som kan anses som små, icke-kommersiella hamnar som kännetecknas av *sällsynt eller lite trafik*, eftersom dessa ska undantas från krav att upprätta avfallshanteringsplaner, om deras mottagningsanordningar är integrerade i det avfallshanteringssystem som förvaltas av kommunen.

Stockholms Stadshus AB

Underremiss

Stockholms Hamn AB:s yttrande daterat den 15 februari 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Att avfall från fartyg omhändertas på ett bra sätt från miljösynpunkt är en angelägen fråga. Stockholms Hamnar välkomnar ambitionerna att ytterligare stärka detta område.

I promemorian föreslås bland annat att den plan för mottagning och hantering av avfall från fartyg, som hamnar är skyldiga att ha, också ska vara godkänd. Principen om ”no special fee” tas bort och Transportstyrelsen får meddela föreskrifter om att ta ut avgifter i hamn för mottagning av avfall från fartyg.

Stockholms Hamnar ser särskilt förslaget att ta bort principen om ”no special fee” som positivt och betydelsefullt. Principen har gällt under en längre tid, där hamnarna har tagit ut en generell avgift för att täcka kostnaderna för att ta hand om avfallet, men detta oavsett vilken faktisk mängd avfall som fartyget lämnar. Principen har i vissa situationer, där fartyg har lämnat stora avfallsmängder, medfört att hamnen inte har fått full täckning för sina avfallshanteringskostnader. Stockholms Hamnar välkomnar därför att föreskrifter kommer att meddelas angående möjligheter att ta ut avgifter för hantering av fartygens avfall.

Förslaget om skyldighet för hamn att ha en godkänd avfallshanteringsplan ligger helt i linje med Stockholms Hamnars nuvarande arbetssätt. Att mottagningsanordningarna har bra kapacitet och är användarvänliga ser Stockholms Hamnar som en viktig uppgift för hamnen.